

HEINRICH

B

LL

Ve O
Hiçbir Şey
Demedi

3. BASKI

Çeviri: BEHÇET NECATİGİL

♥ can
modern

HEINRICH BÖLL

VE O
HİÇBİR ŞEY
DEMEDİ

Can Modern

Ve O Hiçbir Şey Demedi, Heinrich Böll

Almanca aslından çeviren: Behçet Necatigil

Und sagte kein einziges Wort

İlk baskı: Verlag Kiepenhauer&Witsch, 1953

Bu çeviride kaynak alınan baskı: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1999

© 1997, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

3. basım: Haziran 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Özkaracan Matbaacılık ve Ciltçilik San. ve Tic. Ltd. Şti.

Evren Mah. Gülbahar Cad. No: 62 Bağcılar / İstanbul

Sertifika No: 45469

ISBN 978-975-07-5974-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HEINRICH BÖLL
VE O
HİÇBİR ŞEY
DEMEDİ

1972 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

ROMAN

Almanca aslından çeviren

Behçet Necatigil

♥can

Heinrich Böll'ün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

İlk Yılların Ekmeği, 1982

Âdemoğlu Nerdeydi, 1996

Trenin Tam Saatiydi, 1996

Fotoğrafta Kadın da Vardı, 1998

Frankfurt Dersleri, 1998

Babasız Evler, 1999

İrlanda Güncesi, 1999

Katharina Blum'un Çiğnenen Onuru, 1999

Dokuz Buçukta Bilardo, 2000

Solgun Köpek, 2002

Melek Sustu, 2004

Yolcu Sparta'ya Varırsan Eğer, 2011

Palyaço, 2013

Nehir Kıyısı Kadınları, 2021

HEINRICH BÖLL, 1917'de Köln'de doğdu. İkinci Dünya Savaşı'nda çeşitli cephelerde savaştı, birkaç kez yaralandı, esir düştü. Savaşın sonu hem üniversite öğrenimini sürdürdü, hem de ağabeyinin marangozhanesinde çırak olarak çalıştı. İlk öyküleri 1947'den sonra yayımlanmaya başladı. Eserleri için aldığı ödüller arasında 1967 Georg-Büchner Ödülü, 1972 Nobel Edebiyat Ödülü vardır. Alman ve Uluslararası PEN Derneği'nin başkanlığını yaptı. 16 Temmuz 1985'te öldü. Heinrich Böll, edebiyat yaşamına öykü yazarak başlamış ve öykücülüğü hep ön planda tutmuştur. İlk çalışmalarından en nitelikli yapıtlarına kadar, Böll'ün öykülerinde keskin gözlemcilik yeteneği, çağdaş ve eleştirel düşünce yapısı, alaycılığı, insancıl yaklaşımı kendini açıkça belli eder. Böll'ün eserleri yalnız Almanya içinde ve Alman dilini kullanan ülkelerde değil, bütün dünyada 20. yüzyılın önde gelen klasikleri arasına girmiştir.

BEHÇET NECATİGİL, 1916'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra 1940-1972 yılları arasında öğretmenlik yaptı. Şiirde kırk yılını, doğumundan ölümüne, orta halli bir vatandaşın birey olarak başından geçecek durumları hatırlatmaya; ev-aile-yakın çevre üçgeninde, gerçek ve hayal yaşantılarını iletmeye harcadı. Çağdaş Türk edebiyatının en seçkin şairlerinden biri olan Necatigil'in 1945'ten başlayarak yayımlanan şiir kitapları arasında *Eski Toprak*, 1957 *Yeditepe Şiir Armağanı'na*; *Yaz Dönemi*, 1964 Türk Dil Kurumu Şiir

Ödülü'ne değer görüldü. Radyo oyunları da yazan Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* ile *Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü*'nü hazırladı. Al-mancadan çeviriler yaptı; sekizi Knut Hamsun'dan olmak üzere otuza yakın kitap çevirdi. 1979'da İstanbul'da öldü. Ailesi tarafından konulan Necatigil Şiir Ödülü, 1980'den bu yana kesintisiz olarak veriliyor.

1

Paydosta aylığımyı almaya bankaya gittim. Gişenin önü kalabalıktı; yarım saat bekledim, çekimi gişeye uzattım, veznedarın onu sarı bluzlu bir kıza verdiğini gördüm. Kız, fiş yığınları başına gitti, benim fişi çıkardı, çeki veznedara geri verdi, "Tamam!" dedi; veznedarın temiz elleri mermerin üzerine banknotları saydı. Bir de ben saydım, kendime yol açıp kalabalıktan sıyrıldım, parayı bir zarfa koyup karıma bir pusula yazmak için kapı yanındaki ufak masaya yürüdüm. Masada pembe renkli para yatırma fişleri dağınık duruyordu; birini aldım, arkasına kurşunkalemle şunları yazdım: "Yarın seni görmeliyim, saat ikiye kadar telefon ederim." Kâğıdı zarfa koydum, paraları da koydum içine; zarf kapağındaki zamkı dilimle ıslattım, birden duraladım, paraları çıkarıp içlerinden bir on mark aldım, paltomun cebine koydum. Pusulayı da çıkardım zarftan, şunları ekledim: "On mark'ı alıyorum. Yarın yollarım, çocukların gözlerinden öperim. Fred." Ama şimdi zarf yapışmıyordu. Üstünde "Para Yatırılır" yazılı, boş gişeye gittim. Cam kapak gerisindeki kız ayağa kalktı, kapağı kaldırdı. Esmer, zayıf bir kızdı; pembe bir kazak giymiş, kazağın boyun kısmını yapma bir gülle tutturmuştu. "Bir parça zamklı bant verir misiniz?" dedim. Bir an, duraklayarak yüzüme baktı, sonra

kahverengi bir bobinden az bir şey kopardı; gişeden dışarı, hiçbir şey söylemeden bana uzattı, yine indirdi kapağı. Cam kapağa doğru, "Teşekkür ederim!" dedim, yine masama geldim, zarfı yapıştırdım, beremi başıma geçirip bankadan ayrıldım.

Sokağa çıktığımda yağmur yağıyor, ağaçlı yolda asfaltta tek tük yapraklar uçuşuyordu. Kapı aralığında durup bekledim, on iki numaralı tramvay köşeyi dönünce atlayıp Tuckhoff Meydanı'na gittim. Çok kalabalıktı tramvay; yolcuların üstlerinden başlarından ıslaklığın kokusu yayılıyordu, Tuckhoff Meydanı'nda bilet almadan tramvaydan indiğim zaman yağmur daha da hızlanmıştı. Bir koşu, sosis satan bir barakanın çadır damına attım kendimi. Tezgâha yanaştım, kızartma sosisle bir fincan et suyu söyledim. On tek sigara aldım, on mark'ı bozdurdum. Sosisi ısıırken, barakanın arka cephesini boydan boya kaplayan aynaya gözüm ilişti: Önce kendimi tanıyamadım; rengi atmış berenin altındaki bu zayıf, kaygılı yüze baktım. Birdenbire bu halimle, kapımızı her çalışmalarında, annemin bir şey almadan geri çevirmediği o gezgin satıcılardan birine benzediğimi anladım. Çocukluğumda kapıyı ne zaman onlara ben açacak olsam, yüzlerindeki o derin, kahredici çaresizlik, soframızın loşluğuna vururdu. Sonra, telaşlı, gözlerimle gardırobumuzu kollayarak seslenip çağırdığım annem, ellerini önlüğüne kurularak mutfaktan gelir, o gelince de bu zavallıların yüzüne insanı tedirgin eden, acayip bir parıltı yayılırdı. Toz sabun ya da muşamba cilası, tıraş bıçağı ya da fotin bağı satarlardı onlar. Annemi daha görmeleriyle duydukları mutluluğa, bu yaşlı yüzler, korkunç bir şeyler katarı. İyi bir kadındı annem: Kapıdan kimseyi eli boş çevirmezdi; dilencilere ekmeğimiz varsa ekmek, paramız varsa para verirdi, hiç değilse bir fincan kahve içirirdi. Bir şeyimiz yoksa tertemiz bir bardakla soğuk su verirdi: Bir

de gözlerindeki teselli! Kapı zilimizin çevresi, dilencilerin, yersiz yurtsuzların yaptıkları işaretlerle bir çetele-ye dönmüştü. Bir gezgin satıcı bize uğradı mı bir şey satabilme şansına sahipti mutlaka; evde bir fotin bağı olsun almaya yeter biraz para varsa eğer. Firma ajanlarından da kendini kollayamazdı annem, bu halsiz, yorgun çağdaşlarına karşı da yüzü tutmaz; satış senetleri, sigorta poliçeleri, sipariş pusulaları imzalandı. Hatırlarım: Küçükluğümde gece yatağında yatarken babamın geldiğini duyardım; babam yemek odasına girer girmez kavga başlardı, müthiş bir kavga; annem ağzını açıp da bir şey demezdi pek. Sessiz sakin bir kadındı o. Bize uğrayan bu satıcılardan biri, rengi atmış bir bere giyerdi, şimdi benim giydiğim gibi. Adı Disch'ti, sonradan öğrenmiştim, eskiden rahipmiş, toz sabun satardı.

Şimdi sıcaklığı yaralı dişetlerimi sızlatan sosisi yerken karşıdaki düz aynada, beremle, kara kuru üzgün yüzüm ve bakışlarımdaki ümitsizlikle o Disch'e benzemeye başladığımı görüyordum. Ama aynada, kendi yüzümün yanında, çevremdeki insanların yüzlerini, sosisleri ısırmak için açılan ağızları da görüyordum, sararmış dişlerin gerisinde kara kara genişleyen gırtlakları görüyordum; sosislerin pembemsi etleri parça parça aşağılara kayıyordu. İyi ve kötü şapkaları; şapkasız çağdaşlarımla ıslak saçlarını görüyordum. Onların arasında sosisçi kadının pembe yüzü gidip geliyordu. Kadın, neşeli, gülümseyerek, elindeki tahta çatalı batırıp yağda yüzen sıcak sosisleri çıkarıyor, bir kartona biraz hardal sürüyor, bu yiyen çiğneyen ağızlar arasında gidip geliyor, yağmur çadır damında tıprıdayadursun hardal bulaşığı, kirli karton tabakları topluyor; sigara, limonata veriyor, pembe, biraz kısa parmaklarıyla paralar alıyordu.

Sosisi her ısırışımda ağzım açılıp da sararmış dişlerimin gerisinde boğazımın karanlık oyuğu belirdikçe, ya-

nımdakilerde görürken ürktüğüm o sakın açgözlülüğü kendi yüzümde de görüyordum. Sosis tavaşından yükselen sıcak buğulara bürünmüş başlarımız, bir kukla tiyatrosunda gibiydi. Ürkmüş, kendime güçlkle yol açıp dışarı çıktım, yağmurda bir koşu, Mozart Caddesi'ne daldım. Dükkânların gerili tenteleri altında bekleşenler vardı. Wagner'in atölyesine vardığım zaman, kapıya erişebilmek için yine onun bunun arkasından kendime bir yol açmam gerekti. Kapıyı güçbela ancak dışarıya doğru açabildim, sonunda basamakları inmeye başlayıp da yüzüme bir deri kokusu çarpınca rahatladım. İçerisi eski kunduraların yıllanmış terleri, yeni kösele ve katran kokuyordu. Eski model kunduracı makinesinin takırtısını duydum.

Bir sıraya oturmuş, bekleyen iki kadının önünden geçtim, camlı kapıyı açtım, gelişimin Wagner'in yüzünde bir gülümseme yarattığını görüp sevindim. Ben onu otuz beş yıldır tanırım. Biz onun dükkânı üstünde otururduk, ta yukarıda, dükkânının çimento damı üstünde. Beş yaşındaydım, ona annemin terliklerini getirmiştım. İşte şimdi yine taburesinin gerisinde, duvarda haç asılı. Haçın yanında, ellerinde üç ayaklı bir kunduracı demiri, ermişlerden kır sakallı, halim selim bir ihtiyar, Crispinus'un resmi. Wagner'e elimi uzattım, ağzında çiviler olduğu için, başıyla öteki tabureyi gösterdi; oturdum, cebimden zarfı çıkardım. Wagner tütün kesesiyle sigara kâğıtlarını sürdü önüme, ama sigaram henüz yanıyordu, "Teşekkür ederim!" dedim, zarfı uzattım, "Mümkünse..." dedim.

Ağzındaki çivileri aldı, yapışıp kalmış bir çivi olup olmadığını anlamak üzere parmağını pürüklü dudaklarında gezdirdi. "Yine karınıza verilecek değil mi? Bu ne iştir!" dedi.

Elimden zarfı aldı, başını salladı: "Merak etmeyin,

kiliseye günah çıkarmaya gitti, döner dönmez torunumla yollarım.” Saate baktı. “Yarım saate kalmaz.”

“Bugün alması lazım, içinde para var,” dedim. “Biliyorum,” dedi. Elini sıkıp ayrıldım. Merdivenleri çıkarken hatırladım, bana borç para verebilirdi belki. Bir an durakladım, sonra son basamağı aşıp kalabalığın içinde kendime yol açarak sokağa çıktım.

Beş dakika sonra Benekam Caddesi’nde otobüsten indiğim zaman yağmur hâlâ yağıyordu. Kentin görülecek yerleri olarak kalsınlar diye, payandalarla desteklenmiş gotik evlerin sivri çatıları arasından hızlı hızlı yürüdüm. Yanmış, yıkılmış pencere oyuklarından doğru, koyu gri gökyüzünü görüyordum. Bu evlerin yalnız bir tanesinde oturanlar vardı; saçağı altına attım kendimi, kapıyı çaldım, bekledim.

Şimdi açıkça kendilerine benzemeye başladığım tiplere karşı bir zamanlar duyduğum acımanın tıpkısını, hizmetçinin tatlı, ela bakışlarından okuyordum. Hizmetçi paltomu, beremi aldı, kapı önüne silkeledi, “Aa, ne kadar da ıslanmışsınız!” dedi. Başımı salladım, aynaya doğru yürüdüm, ellerimi saçlarımda gezdirdim.

“Bayan Beisem evde mi?” diye sordum.

“Hayır!”

“Yarın ayın biri. Size bir şey söyledi mi acaba?”

“Hayır!” dedi hizmetçi. Beni salona aldı, masayı sobanın yanına çekti, bir sandalye getirdi ama ben oturmadım, sırtım sobaya dönük, ayakta durdum. Beisem ailesine yüz elli yıldır zamanı bildiren saate baktım. Eski mobilyalarla doluydu oda; pencerelerde orijinal, gotik camlar vardı.

Hizmetçi bana bir fincan kahve ile askısından çekecek Beisem’lerin oğulları Alfons’u getirdi. Kesirler hesaplarındaki kuralları öğretmekle görevliydim çocuğa. Gürbüzdü çocuk, al aldı yanakları; büyük bahçede kestane-

lerle oynamaktan hoşlanıyordu. Sürekli kestane topluyor, henüz boş duran komşu evlerin bahçelerindeki kestaneleri bile toplayıp getiriyordu. Son haftalarda, pencere açıkça, dışarıda ağaçlar arasında uzun kestane dizilerinin sallandığını görüyordum.

Kahve fincanını iki elimle kavradım, sıcaklığı içime çektim ve yavaş yavaş, kesir sayılarındaki kuralları anlatmaya başladım bu sağlıklı yüze. Oysa boşuna olduğunu biliyordum. Çocuk sevimli, ama aptaldı. Annesi, babası ve kardeşleri gibi aptaldı. Zeki ve uyanık bir kişi vardı evde: Hizmetçi kız.

Bay Beisem, deri ve hurda demir ticareti yapar, hoş adamdır. Bazen karşılaşırsınız da birkaç dakika benimle konuşursa içimde hemen saçma bir his uyanır: Mesleğimi kısıkanıyor gibime gelir. Hayatı boyunca sanki kendisinden bir şey beklemişlerdir de o bunu yapamamış olmanın üzüntüsünü çekmektedir, mesela büyük bir ticaret-hanenin idaresi; buysa zekâ kadar azim de ister, ama onda ikisi de yoktur; ne zekâ ne azim. Karşılaştığımız zamanlar işimin ayrıntılarını öylesine gönülden sorar ki, ufak bir telefon santralında ömrü boyunca benim yerime kapanıp kalmaya can attığını sezinlemeye başlarım. Santral nasıl kullandığımı, numaraları nasıl bağladığımı bilmek ister; telefoncuların dilini, deyimlerini sorar, bütün konuşmaların santraldakiler tarafından da dinlenebileceğini düşünmek ona çocukça bir sevinç verir. “Enteresan!” der boyuna “Çok enteresan!”

Saat yavaştan ilerliyordu. Kuralları tekrarlattım, ödevleri yazdırdım, sigara içerek yapılmalarını bekledim. Sessizdi dışarı. Burada kentın göbeğinde ufacık bir bozkır köyünün ıssızlığı hüküm sürüyordu; sürülerin götürüldüğü, geride yalnız birkaç hasta, yaşlı kadının kaldığı zamanlardaki ıssızlığı.

“Bir bayağı kesri bir bayağı kesre bölmek için birin-

ciyi ikincinin tersiyle çarparız.” Çocuğun gözleri, birdenbire yüzüme takıldı, kaldı. “Clemens Latineden sekiz almış,” dedi çocuk.

Bilmem farkına vardı mı, irkildim. Verdiği haber, gözümün önüne ansızın oğlumun yüzünü getirip bıraktı. Onun, Alfons’un yanında oturduğunu hatırladım.

“Güzel!” dedim güçlkle. “Sen kaç aldın?”

“Beş!” dedi çocuk, bakışlarını kuşkuyla yüzümde gezdirdi, bir şeyler arar gibiydi. Kızardığımı hissettim ama bir yandan da bir kayıtsızlık sardı beni. Çünkü şimdi, karımla çocuklarımın yüzleri, sanki bir projeksiyonla, gözlerimin önüne devcileyin yansıtılmıştı. Çaresiz, gözlerimi yumarken mırıldandım: “Ee, sonra? Kesirler nasıl çarpılır?” Hafif bir sesle kuralı söyledi, söylerken de bana bakıyor ama ben ne dediğini duymuyordum: Bir okul çantasının sırtlanmasıyla başlayıp, herhangi bir yerde, bir büro iskemlesinde sona eren o kahredici çarka koşulmuş çocuklarımı görüyordum yalnızca. Annem, sabahları, sırtımda okul çantası, evden çıkışlarımı görmüştü. Karım Kaete de, sabahları, sırtlarında okul çantaları, çocuklarımızın evden çıktıklarını görüyor.

Kesir kurallarını bu çocuğun yüzünden içerilere sokmaya çalışıyordum, ama söylediklerimin bir kısmı çocuğun yüzünden yine bana dönüyordu. Yavaş da olsa geçti saat, iki buçuk mark kazanmıştım. Çocuğa gelecek derse yapacağı ödevleri yazdırdım, fincandaki kahvenin son yudumunu içtim, sofaya çıktım. Hizmetçi kız, paltomla beremi mutfakta kurutmuştu, paltomu giymeme yardım ederken gülümsedi bana. Sokağa çıkınca kızın kaba çizgili dost yüzü geldi gözümün önüne. Kıza parayı sorabilirdim, diye düşündüm, bir an durakladım, sonra paltomun yakasını kaldırdım, çünkü hâlâ yağmur yağıyordu, Sieben Schmerzen Maria Kilisesi yanındaki otobüs durağına koştum.

Savaşı hatırladım, yine canım sıkıldı, yataktan kalkıp yine meyhaneye indim: Saat dörde geliyordu. Bir şnaps içtim, şimdi boşalmış oyun makinelerinin başına gittim, ama yalnız bir kere, bir onluk attım makineye, manivelaya bastım, üzerimde bir yorgunluk hissediyordum.

Heinrich Böll'ün erken dönem romanlarından olan *Ve O Hiçbir Şey Demedi*, evlilikte yakınlaşma ve yabancılaşma arasındaki gelgitleri ilgi ve merhametle işliyor. Karıkocanın değişimli olarak devraldığı anlatı bize birleştirilen bir yaşamın içine sızan yalnızlığın, yoksunluğun ve adaletsizliğin açtığı uçurumları resmediyor. Evlilik, kahramanlarımız gibi gerçekten birbirini seven insanlar için kaldırması daha zor bir yükür. Ancak en sıradan insanların hayatlarında bile, kesin ayrılık kaçınılmazken dahi tahmin edilemez olaylar gerçekleşebilir.

Savaş sonrası Alman edebiyatının en gerçekçi ve en sarsıcı romanlarından biri olan *Ve O Hiçbir Şey Demedi*, yazarını üne kavuşturan ve yeniden keşfedilmeyi hak eden incelikli bir eser.

#almanedebiyatı #savaşsonrasıavrupa #evlilik #ayrılık #sadakat #ilişki

 can

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) | [canyayinlari](#)

roman

ISBN 978-975-07-5974-1

9 789750 759741